

Sygn. akt V CSK 40/11

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 25 stycznia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Lech Walentynowicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Barbara Myszka

SSN Dariusz Zawistowski

w sprawie z powództwa Jerzego K.

przeciwko „K. Bank” Spółce Akcyjnej w W. i Andrzejowi S. - Syndykowi Masy
Upadłości „I.-K.” Spółki z o.o. w B.

o ustalenie nieważności czynności prawnych ewentualnie o uznanie czynności
prawnych za bezskuteczne,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 25 stycznia 2012 r.,

skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 9 lipca 2010 r.,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

W pozwie wniesionym przeciwko K. Bankowi S.A. w W. i Syndykowi masy upadłości „I.-K.” – spółce z o.o. w B. powód Jerzy K. wniósł o ustalenie nieważności umowy kredytowej zawartej przez pozwanych w dniu 30 października 2001 r., a także o ustalenie nieważności oświadczenia Spółki „I.-K.” z dnia 8 listopada 2001 r. o ustanowieniu dwóch hipotek kaucyjnych:

- a) do kwoty 3.800.000 zł na nieruchomości powoda położonej w B. przy ul. K. [...] (Kw nr „x”);
- b) do kwoty 600.000 zł na nieruchomości położonej w W. (Kw nr „y”); ewentualnie – o uznanie bezskuteczności tego oświadczenia wobec niego.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 22 grudnia 2009 r. oddalił powództwo. Rozstrzygnięcie te zaaprobował Sąd Apelacyjny, oddalając apelację powoda wyrokiem z dnia 9 lipca 2010 r.

Z bezspornych okoliczności faktycznych rozpoznawanej sprawy wynikało, że powód w dniu 5 lutego 2001 r. sprzedał Spółce z o.o. „I.-K.” nieruchomość położoną w B. przy ul. K. [...]. Umową z dnia 30 października 2001 r. Spółka ta uzyskała w pozwanym K. Banku kredyt w wysokości 1.372.758 € (równowartość 5 mln zł), zabezpieczony wieloma hipotekami, m.in. hipoteką kaucyjną do kwoty 3,8 mln zł na kupionej od powoda nieruchomości.

Po ogłoszeniu upadłości Spółki w dniu 30 czerwca 2003 r. reprezentuje ją Syndyk.

Wyrokiem z dnia 31 maja 2005 r. (sygn. akt V GC 370/03) Sąd Okręgowy stwierdził – na żądanie Jerzego K. – nieważność umowy sprzedaży nieruchomości z dnia 5 lutego 2001 r. Syndyk w związku z tym wystąpił o zwrot uiszczonyj ceny sprzedaży; jego powództwo zostało uwzględnione prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 27 marca 2008 r. (sygn. akt V GC 103/07). Przeciwko Jerzemu K., jako dłużnikowi hipotecznemu, wniósł w dniu 6 listopada 2008 r. pozew również K. Bank o zapłatę sumy zabezpieczonej hipotecznie (3,8 mln zł). Postępowanie w tej sprawie zostało zawieszono.

Jerzy K. domagał się wcześniej wykreślenia hipoteki kaucyjnej w kwocie 3,8 mln zł, ale jego powództwo o uzgodnienie treści księgi wieczystej nr „x” z rzeczywistym stanem prawnym zostało prawomocnie oddalone (wyrok Sądu Okręgowego z dnia 22 listopada 2007 r., II Ca 480/07 oraz wyrok Sądu Rejonowego z dnia 25 czerwca 2007 r., I C 710/06).

W rozpoznawanej sprawie nie badano podnoszonych przez powoda przesłanek nieważności umowy sprzedaży i oświadczenia o ustanowieniu hipotek, a oddalenie powództwa (i apelacji) nastąpiło w wyniku stwierdzenia braku interesu prawnego powoda w wytoczeniu powództwa (art. 189 k.p.c.).

Sąd Apelacyjny wskazał, że interes prawny powoda w żądaniu ustalenia nieważności oświadczenia Spółki „I.-K.” o ustanowieniu hipoteki kaucyjnej na jej nieruchomości położonej w W., objętej księgą wieczystą nr „y” prowadzoną przez Sąd Rejonowy nie został w ogóle wykazany. Powód nie twierdził nawet, że przysługują mu jakiegokolwiek uprawnienia do tej nieruchomości. Inna jest natomiast sytuacja w odniesieniu do nieruchomości powoda położonej w B. przy ul. K.[...], jednakże nie istniała potrzeba wytoczenia odrębnego powództwa, skoro powód uprawniony jest do powołania się na nieważność czynności prawnych w sprawie o świadczenie, a mianowicie w toczącej się sprawie o zapłatę wytoczonej przeciwko niemu przez K. Bank S.A. w W. (IC 48/09 Sądu Okręgowego).

Sąd Apelacyjny stwierdził ponadto, że alternatywne żądanie ustalenia „bezskuteczności” oświadczenia woli nie znajduje podstawy prawnej.

Powód w skardze kasacyjnej wniósł o uchylenie obu wyroków i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Skarżący powołał się na „rażące” naruszenie art. 189 k.c. oraz na swój interes prawny, który może być skuteczniej realizowany w odrębnym procesie, tym bardziej że powództwo o ustalenie zostało wytoczone wcześniej niż powództwo Banku o zapłatę kwoty 3,8 mln zł.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z treści skargi kasacyjnej wynika, że zakresem zaskarżenia zostało objęte oddalenie powództwa o ustalenie nieważności umowy kredytowej z dnia

30 października 2001 r. oraz oświadczenie z dnia 8 listopada 2001 r. o ustanowieniu hipoteki kaucyjnej na nieruchomości położonej w B. przy ul. K.[...]. Sąd Apelacyjny nie zakwestionował interesu prawnego powoda w takim ujęciu, wskazał tylko, iż interes ten może być realizowany w sprawie o świadczenie. Stanowisko powyższe jest trafne. Jerzy K. występuje wprawdzie w sprawie I C 48/09 w charakterze pozwanego, ale służy mu, jako dłużnikowi hipotecznemu niebędącemu dłużnikiem osobistym, rozległe zarzuty przeciwko wierzycielowi (K. Bankowi); nie tylko własne, lecz również służące dłużnikowi (art. 73 u.k.w.h.). Nie jest w związku z tym uzasadnione przekonanie skarżącego, że w rozpoznawanej sprawie jego sytuacja byłaby korzystniejsza. Można nawet przyjąć, że zakres zarzutów pozwanego w sprawie o zapłatę może być szerszy. W tej to bowiem sprawie dłużnika hipotecznego dotyczą w sposób definitywny skutki „przejęcia” nieruchomości obciążonej hipoteką. Nie istnieją zatem racjonalne argumenty, które by przemawiały za umożliwieniem obrony dłużnika rzeczowego w odrębnych sprawach, byłoby to niezgodne z wykładnią art. 189 k.p.c.

W skardze kasacyjnej wyeksponowano zarzut, że proces o ustalenie został wszczęty wcześniej niż proces wierzyciela hipotecznego o zapłatę kwoty 3,8 mln zł. Gdyby tak istotnie było, to argumenty powoda na tle art. 189 k.p.c. byłyby zasadne. Skarżący pominął wszakże istotne zdarzenie procesowe w postaci prawomocnego zwrotu pozwu w rozpoznawanej sprawie zarządzeniem z dnia 22 stycznia 2009 r. (k. 52), co oznacza, że zwrócony pozew nie wywołał żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wniesieniem go do sądu (art. 130 § 2 k.p.c.). W konsekwencji sprawa ta wpłynęła do sądu w dniu 18 lutego 2009 r., w dacie wpisania jej pod nowy numer (k. 59).

Z przedstawionych przyczyn należało oddalić skargę kasacyjną (art. 398¹⁴ k.p.c.).